

Multatuli

Aleid.

CHRISTO ET ECCLESIÆ
VE RI TAS
SIGILLUM ACADEMIAE HARVARDIANAE IN NOV·ANG·

ALEID.

ALEID.

Twee fragmenten uit een onafgewerkt Blyspel

VAN

MULTATULI.

AMSTERDAM — 1891 — W. VERSLUYS.

PERSONEN.

Graaf DE KELTENAER.

ALEID, zyne dochter.

FRITS, zyn zoon.

ROBERT, zyn neef.

ELISE, zyne nicht.

Nicht TEMIA.

VAN POSSEL.

KWIK.

Vrouw SLUMMER.

Kamermeisje.

Lakei.

EERSTE FRAGMENT.

ALEID, *borduurt*, ELISE *leest*.

ALEID, (*telt op haar patroon.*)

(Zwart, zwart, zwart, zwart.) Is 't mooi, dat boek?

ELISE.

O ja!

ALEID, (*als boven.*)

(Een blok van dertien gelen, nu...) Héél mooi?

ELISE, (*onverschillig.*)

Jawel, o ja, heel mooi!

ALEID.

(Dat geel verveelt me!
En nu weer bruin, zes rood en dan weer geel...)
Zeg, Lize!

ELISE.

Wat?

ALEID.

Hoe vindt je 't?

ELISE.

Wat?

ALEID.

Je boek?

ELISE.

Wel, 'k zei je reeds...

ALEID.

(drie rood, één groen...) wàt zei je?

ELISE.

Je vraagt me of ik 't mooi vond? En ik zei...

ALEID.

Je zei: heel mooi, niet waar?

ELISE.

Wel zeker!

ALEID.

(Nu weer een stuk of honderd blauwen, bah!)

ELISE.

Wat scheelt je toch?

ALEID.

Je vraagt me wat me scheelt?
(*Ze werpt met hevig gebaar haar tapisserie op den grond.*)
Ziedaar! Dat scheelt me, Elise!

ELISE.

Maar Aleid, ik bid je...

ALEID.

Je vindt me dwaas?

ELISE.

Dwaas? neen, maar toch...

ALEID.

Een beetje...

ELISE.

Wat ben je zonderling, Aleid.

ALEID.

Ik? Ik alleen...

ELISE.

Ja, jy alleen. Wie anders hier? Me dunkt dat ik...

ALEID.

Je houdt je voor verstandig zeker? Och!
Je bent voor 't minst zoo zonderling als ik.

ELISE.

Ik weet niet dat ik iets gedaan heb, dat...

ALEID.

Je boek was mooi, héél mooi, zoo zei je. Ik zie
't Is byna uit, niet waar?

ELISE.

Welnu, wat verder?

ALEID.

Kyk eens op bladzy drie, wat zie je daar?

ELISE (*na gebladerd te hebben, houdt het boek dwars voor zich*).

Op bladzy drie? »De schryver is een gek»
Wie heeft dat daar gekrabbeld op de marge?

ALEID.

Dat nootjen is van my! Je hebt het niet
Gelezen! Dus: dat mooie boek...

ELISE.

't Is waar!

ALEID.

Zie nu eens bladzy negen.

ELISE.

Wat? 'n printje!
Wie heeft dat daar gelegd?

ALEID.

Ik heb het daar gelegd;
Je hebt het niet gezien. Alzoo...

ELISE.

't Is waar!

ALEID.

En... kyk eens wat er staat op bladzy veertig?

ELISE (*in het boek bladerende*)

Op veertig? Veertig? Hé? Op veertig, zeg je?

ALEID.

Ja, ja, op veertig!

ELISE.

'k Zie geen bladzy veertig!

ALEID (*'n stuk papier overgevende*)

'k Geloof het graag. Ik heb die bladzy hier!
Ik draag ze sedert weken in m'n zak:
Je hebt het niet bemerkt, en dus...

ELISE.

't Is waar!

ALEID.

Ben ik alleen nu dwaas? Of zyn er meer
Die moe en beu van 't alledaagsche leven,
Versuffen, domm'len, slapen en hun geest
Verstompen? Moet dit leven heeten? Neen,
Bevriezen is 't, tot er de dood op volgt!
Ik stik aan m'n tapisserie... En jy?
Je leest, nu ja, je leest en weet niet wat,
Je leest! Je vegeteert... en stikt als ik.

(*Ze gaat driftig heen en weer.*)

Welnu, wat zeg je?

ELISE.

'k Ben zoo hevig niet
Als jy. Maar dat ik... me verveel, is waar.
En toch, ik moest me niet vervelen, want
Je weet... ik heb... ik had... ik zocht...

ALEID.

Een bezigheid?
Je meent dat knutselen en knoeien met
De dierenzaak van Teempie-nicht? O, ho,
Dat zal waarachtig je gemoed niet vullen
Die vredebonden en die dierbescherming...
Ik speel nog liever met de pop, ziedaar!

ELISE.

Ik dacht het zou me goeddoen, want
Ik had iets dat me...

ALEID.

Mag ik raden?
Is 't Willem. Onze Willem? Ah!

ELISE.

Neen, ja...

ALEID.

We zouden zusters worden? Ei!

ELISE.

Volstrekt niet!
Hy weet van niets en zou me... neen, Aleid!
Ik zet het uit m'n zin! En om die leegte...
Dat onvoldane...

ALEID.

Juist! Daarom: de dieren!

ELISE.

Och, plaag me niet. Ik voel me al saai genoeg.

ALEID.

De dieren en de vrede in plaats van Willem!
Daar schiet me wat in 't zin... zou onze Temia
Misschien ook...

ELISE.

Foei, wat denk je, zy!

ALEID.

Wel, waarom *zy* niet? Wat voor de een kan dienen
Als surrogaat, kan ook wel bruikbaar zyn
Voor de ander!

ELISE.

Plaagster!

ALEID.

Teempie, Teempienicht!
(*ze berst in lachen uit*)

ELISE.

Wat valt daarom zoo vreeslyk nu te lachen?

ALEID.

Wel... om die surrogaten, meid! Zy is
Verliefd op ieder-een.

ELISE.

Hè, foei!

ALEID.

Op ieder-een!
En zoekt haar troost in dieren-schryvery
En in... bescherming van het een of ander!
En nu jy ook!

ELISE.

Ik? Ik?

ALEID.

Ja, jy! Nu je ook...

ELISE.

Wat óók?

ALEID.

Nu je ook verliefd bent...

ELISE.

Och!

ALEID.

Terstond aan 't dierbeschermen en... aan vrede!
Aan eeuwige vrede! Aan vrede zonder eind!
Dat zal vermaak'lyk wezen en... vervelend!

ELISE.

Ik doe 't om háár!

ALEID.

Nu ja, om háár... tot Willem!
Wel, wel, droom jy van onzen Willem,
Dat zal papa plezier doen!

ELISE.

Maar Aleid!
Hoe kan je nu zoo... er is niets van aan,
Ik zeg je-n-immers, dat hy zelf...

ALEID.

Tuut, tuut,
Dat doet er niets toe!

ELISE.

Wat? Of hy...

ALEID.

Neen, niets!
Een man moet willen wat de vrouw wil.

ELISE.

Maar
Als jy nu eens... verbeeld je, op... onzen Robert...

ALEID.

Op Robert? Nooit! Ik haat hem.

ELISE.

Goed!
Je hebt iets tegen hem. Maar *als* nu eens
Je hart voor hem...

ALEID.

Dat is onmogelyk!

ELISE.

Nu ja, maar àls...

ALEID.

Je stelt 'n ongerymdheid.

ELISE.

Maar àls je 'm liefhad...

ALEID.

Dat is al te gek!

ELISE.

Zou jy dan kans zien...

ALEID.

Robert is 'n steen,
'n Klomp, 'n ysblok! Zondeloos! Onstraflyk!
Hy is voor my, die vol gebreken zit
Te deugdzaam, Lize! Spreek me niet van Robert!
We zyn met Willem bezig. Weet je wel
Dat hy en Frits nog deze week... vakantie!

ELISE.

Nog drie-en-zestig uur, dan is-i hier!

ALEID.

Min drie sekonden, kind! (*deklameerend*) Ziedaar de liefde!
Cupido, lector in arithmetiek!
Het Venuswicht, horlogemakersleerling!
Je hart, 'n zonnewyzer in de schaduw...

ELISE.

Och, plaag me niet! Als 't jou gebeurde, Aleid...

ALEID.

Dat kan niet, nooit! Het is onmogelyk!
Ik heb met liefde en mannen niets te maken.

ELISE.

Nu, goed! Maar als 't gebeurde, zou ik je
Niet plagen! Zeker niet!

ALEID.

Je bent 'n tortel
En ik... 'n havik. Heb je lust misschien
Mee rond te vliegen in het park?

ELISE.

O, neen,
Ik heb te schryven.

ALEID.

Voor nicht Teempie zeker?
(*Elise knikt toestemmend*).
't Wordt tyd, dat Willem thuis komt! Arme ziel!
Het is zyn ridderplicht je te verlossen
Van al die dieren en dat Vreêverbond,
En van nicht Temia.

ELISE.

Je bent 'n ondeugd!

ALEID.

En jy ... 'n lieve, goeie, beste Elise!
(*Ze gaat, doch keert terug*).
Maar...maar...

ELISE.

Er is een maar?

ALEID.

Een maartje, kind
Een mikroskopisch maartje!

ELISE.

En dat is?

ALEID.

Sen..Sen.. nu, kan je 't raden? Sen..Sen..Sen..

ELISE.

'k Weet niet wat je bedoelt!

ALEID.

Sen...ti...men...teel!

Elise, hoor eens!

ELISE.

Wat?

ALEID (*op haar horloge ziende*).

't Is kwart vóor drie ...

ELISE.

Wat zou dat!

ALEID.

Wèl ... weêr zes minuten minder!

(*Ze loopt lachende weg*).

ELISE *alleen. Ze regelt eenige papieren op de schryftafel.*

Zy lacht maar! Zy maakt smart tot jokkerny
Ik gaf ... m'n linkerarm voor zooveel koelheid!
Wat moet het leven ligt zyn, zonder hart!
Als 't morgen is ... dan zeg ik: overmorgen!
En overmorgen kan ik morgen zeggen
Nog twee-en-zestig uur ... ach, en een half!
Wat kruipt de tyd! En nu die brief naar Rusland!

(*Ze loost 'n diepe zucht en schryft. Na eenige oogenblikken Temia met papieren in de hand*).

ELISE (*aan de schryftafel*), TEMIA.

TEMIA.

Wel kind, hoe sta je 'r mee?

ELISE.

'k Ben byna klaar.

TEMIA.

We hebben haast! Er zyn nog zeven punten...
En... punten van belang! De tyd is byna om,
Want saterdag is onze vryheid uit,
Dan komen Frits en Willem...

ELISE.

Vrydag, nicht!

TEMIA.

Des te erger, Lize! Als die kwajongens thuis zyn...

ELISE.

Foei, foei, nicht!

TEMIA.

Wàt? Trek jy party voor Frits?

ELISE.

Nu ja, Frits is 'n beetje ondeugend. Maar...

TEMIA.

Een beetje? 'n Draak is 't!

ELISE.

Hé!

TEMIA.

Ik zeg je: 'n draak.
Hy is 'n plaag, 'n stokebrand! En Willem...

ELISE.

We hebben haast met deze brieven, nicht!

TEMIA. (*lezende in Elise's geschryf.*)

Dat 's waar! En hoever ben je 'r mee? Ah zoo...
»Van Uwe Majesteit de Dienares.»

ELISE. (*schryvende*).

» De Dienares.»

TEMIA.

Ho, halt! Wat zeg je van:
»De in 't stof gebogen Dienares» of »resse?»

ELISE.

Wat zou 't gebruik zyn, Nicht?

TEMIA.

Gebruik, gebruik!
Wy meisjes van genie en spirit, van
Gevoel.... wy storen ons aan geen gebruik.
Ik vind dat »stof» heel goed!

ELISE.

»In 't stof gebogen...»

TEMIA.

Of vind je beter: »diep in 't stof?»

ELISE.

»Gebogen,» toch?

TEMIA.

»Gebogen» blyft, dat spreekt!

ELISE.

Dus: »diep gebogen.»

TEMIA.

Vergeet het »stof» niet. Wacht... wat zeg je van:
»Zeer diep in 't stof? Zeer diep in 't stof
gebogen?»

ELISE.

Heel goed, nicht!

TEMIA.

Schryf maar toe! De keizer zal
Terstond zien wie hy voor heeft, en begrypen
Dat geen gewone ziel in onzen boezem...
Dat »resse«, »dienaresse«, staat wel goed.
Zie zoo, dat 's af! En nu een tweede brief!
't Begin is net als de andre: »Majesteit
Wy nad'ren u met eerbied« en zoo voort.
Schryf eerst die regels over... »hart... gevoel...
Ontvanklykheid van 't vrouwelyk gemoed»

En ... dat z'n Majesteit dat ook wel weet,
En ... van z'n menschenliefde, alom bekend ...
En waarschuw me als je klaar bent met die toespraak.

(Ze zet zich in den anderen hoek en bladert in haar papieren.)

We lazen met ontzetting in de Times:
Een hondjen in de Newa ... hm, 'n leuning.
Een rasterwerk ... maar niet te hoog, borsthoogte
Van ... van — hier stuit ik — van 'n hond?
Wat is nu wel beschouwd borsthoogte van 'n hond?
De honden zyn niet even groot in Rusland ...
Hoe nu? Ik laat het aan de wysheid over
Van Zyne Majesteit ... dat klinkt bescheiden.
En dan: die groote rendiersterfte in Lapland!
Men vond een hinde met haar zuigeling ...
Ach, ach, die zuigeling! Ach, die hinde in Lapland!
Zeg, onderstreep de woordjes: h a r t, g e v o e l,
En al wat van dien aard is, weetje?

ELISE.

Ja!

TEMIA.

Dan kan de Keizer zien ... ook: v r o u w e l y k
G e m o e d, ja, dat vooral.

ELISE.

Ja, ja, nicht, ja!

TEMIA.

Dan kan de keizer zien ... zeg, zie je kans
Het woordje gloed te plaatsen, gloed?

ELISE.

Misschien.

TEMIA.

Probeer eens: g l o e d v a n 't v r o u w e l y k g e m o e d.

Dat zal wel gaan... het doet een goed effekt
Zet het maar ergens tusschen, hier of daar...
De keizer zal...

ELISE.

Ik heb den gloed er in.

TEMIA.

Van 't vrouwelyk gemoed?

ELISE.

Ja, ja!

TEMIA.

Dat 's best!

En onderstreep je 't.?

ELISE.

Ja.

TEMIA.

Heel goed, heel goed.

Zoo'n keizer weetje-n-is ... een man. En daarom...
En nu het derde stuk, die eeuwge vrede!
Ook daar moet weer van zuigelingen in...
En van... (*ze bladert*)
van bloed... (*ze bladert*)
van moord, gekerm... (*ze bladert*)
en van...
De teederheid van 't vrouwelyk gemoed.

ALEID (*komt woest binnen met 'n raket en volant*).

TEMIA. ELISE (*schryvende*).

ALEID.

Hoes... hoessah... hei... klik, klak, klok, klits,
(*Ze gooit haar palet op Elise's tafel, die na eenig oponthoud voortschryft. Aleid valt als ademloos op 'n stoel neer.*)

ELISE (*verstoord*).

Aleid!

ALEID.

Wel Teempie, raad nu eens wat ik
Gedaan heb?

TEMIA.

Aleid, wat ben je wild!

ALEID.

Niet waar?
'k Heb dien volant, ja, zonder eens te missen,
Heel van den koepel door het park, in huis,
Den gang door en de trap op, hier gebracht.
Zeg Teempie, doe me dàt eens na!

TEMIA.

Aleid,
Je weet wel, dat ik sedert lang...

ALEID.

Hoe lang?
Je noemt je toch niet oud?

TEMIA (*verstoord*)

Dat 's hier de vraag niet!
Nooit heb ik smaak gehad in kinderspel,
En Liesjen ook niet. Wel, Elise?

ELISE (*weifelend*).

N...e...e...n.

ALEID.

Dat jok je! Voor een jaar nog deed je mee!
Maar sedert al dat schryven en dikteeren
Met onze Teempie....

TEMIA.

Juist Aleid, heel juist!
Ze doet het nu niet meer! schoon ze even jong is,
Bespotlyk jong als jy. Het ligt dus niet
Aan d' ouderdom, dat zie je, juffer wysneus!

Het zit 'm hier, Aleid, hier, in 't gemoed!
Ik heb een jeugdig hart, een... smachtend...
(*snel tot Elise*).
Ah!
Dat smachtend hart zou heerlyk staan. Me dunkt
Dat kan wel hier of daar er tusschen!

ALEID.

Wàt? Je hart?

TEMIA.

Want je begrypt... zoo'n keizer... bovendien
Die brief wordt ook gelezen door ministers,
En door... referendarissen, en door...
De jongelieden op de ministeries...

ALEID.

Wat heb jelui zoo druk te schryven toch?

TEMIA.

O, allerlei korrespondentie! Zaken!

ALEID.

Korrespondentie? En met wie? Met heeren?

TEMIA.

Wel foei, wat denk je van me! Neen, ik ben
Ledès...

ALEID.

Wàt? wàt?

TEMIA.

Ledès en patrones...
Patroon wordt patronès en lid: ledès...

ALEID.

Ah! zoo!

TEMIA.

Ledès van 't vreêverbond.

ALEID.

Ah zoo!

TEMIA.

En van de dieren... van 't Genootschap, weet je?
't Genootschap tot bescherming, meen ik.

ALEID.

Ah!

TEMIA.

En dat's 'n moeilyk werk!

ALEID. (*als peinzende*)

Ledès? Me dunkt, liddin
Klinkt beter nog.

TEMIA.

Je meent?

ALEID.

Liddin van dieren, en
Ledès van 't Vreeverbond. Kan ik niet meedoen?

TEMIA.

Volstrekt niet! Neen, je bent te wild, te... te...

ALEID.

Te wereldsch?

TEMIA.

Ja, dat ook. Of neen, je bent....
Je bent...

ALEID,

Niet goed genoeg voor zulke dingen?

TEMIA.

Dat wil ik zoo bepaald niet zeggen, maar...

ALEID.

Ik ben te dom, niet waar?

TEMIA.

Te dom, te dom...

ALEID.

Welnu, wat dan? Wat scheelt er aan me? Kyk!
(*Ze staat op en draait zich langzaam om*).

TEMIA.

Je hebt zoo 't... eigenaardige gevoel niet
En mist... — hoe zal ik 't noemen? — de offerzucht!

ALEID.

Daar heb je 't. Dat's den spyker op den kop!
'k Heb 't waar gevoel niet en geen offerzucht!
Maar... als men dat gevoel nu wel heeft, en
Die... zucht voor ak'ligheid, wat doe je dan
Daarmee aan al die dieren en dien vrede?

TEMIA.

We schryven brieven...

ALEID.

Aan de dieren?

TEMIA.

Neen.
Aan Koningen en Keizers!

ALEID.

Ah!

TEMIA.

We werken
Op 't hart. Kyk al wat daar ligt gaat naar Rusland.

ALEID.

Dat zal effekt doen!

TEMIA.

Zeker! Ik stel voor
Om allen twist te bannen, eens vooral,
Nooit oorlog meer!

ALEID.

Dat's simpel als bonjour!
Wie na zoo'n brief nog ruzie maakt, moet wel
Een lastig heerschap zyn.

TEMIA.

Dat dunkt me-n-ook.
Och, kind, de vrede-n-is zoo'n heerlyk ding!
O, — luister eens —, o, »goddelyke vrede!»
Daar staat nog meer, 't gaat allemaal naar Rusland!
Hier heb ik: »menschenheil» en »daaglyksch brood,»
De: »landman en zyn zweet» — o, meer nog, kyk! —
De: »zuigling» en: »het ploegend kouter... aan de borst,»
De: »wetenschap,» het: »golvend graan, de: kunst,
Vertreden door de ruwe krygsmanshand,»
En: »in de binnenkamers ... moord en brand,»
En: »in de kabinetten ... pestilentie.»
Het: »zwaard des oorlogs ... aaklig krygs-rumoer»,
De: »bruid ... een weduw en ... haar kindren, weezen.»
Dat alles gaat naar Rusland! kyk, de: »altaren
Van 's grysaards hart gerukt, de jongelingen
Onteerd, omvergeworpen, weggemaaid ...
Neen, maaien hoort by 't graan. Ik meen maar dat
De vrede, de algemeene vrede...

ALEID.

Prachtig!
Maar, als 'n koning nu dien vrede stoort...

TEMIA. (*driftig*)

Dan ... brengen wy een leger op de been
En vechten tot den laatsten man.

ALEID.

Om vrede!

(*Ze berst in lachen uit.*)

TEMIA.

Ja, spot maar, spot maar! 't Zal er je eens naar gaan!
Vind ik dan niemand, die dit hart verstaat?

ALEID (*op Elise wyzende*).

Wel ja, je sekretaris immers! En... 'n ander!

TEMIA.

Een ander? wie?

ALEID.

Een ander, Temia!

TEMIA.

Wie, wie? Ach zeg me, wie?

ALEID.

't Is een geheim!

TEMIA.

Heb je ergens sympathie ontdekt?

ALEID.

Dat niet,
Maar ik bereken, dat die sympathie bestaat.

TEMIA.

By wie? by wien?

ALEID.

Hm, hm... ik ben te dom.

TEMIA.

Aleid, m'n beste Aleid, ik bid je, spreek!

ALEID.

Ik heb het waar gevoel niet Teempie-lief!

TEMIA.

Ja, ja, dat heb je wel! Je bent niet dom!
Toe spreek!

ALEID.

Ik heb geen offerzucht.

TEMIA.

Ja wel, ja wel.
Hoe weet je dat een hart voor myn hart klopt?
Aleid, m'n beste Aleid? Ik bid je, zeg...

ALEID.

Nu, als je dan volstrekt...

TEMIA.

Ja, ja, ik wil
Z'n naam!

ALEID.

Ik mag niet.

TEMIA.

De eerste letter maar!

ALEID.

Wat heb je daaraan? Nu, 'k wil gul zyn: *A!*

TEMIA.

A? Adolf? Augustyn? (*snel naar Elise's tafel loopende*)
'n Woordenboek!

ALEID.

Vermoei je niet. Z'n naam is Alexander.

TEMIA.

Hoe verder? Is-i-hier? Hier in de buurt?
Geboorteplaats, beroep en ouderdom? Statuur?

ALEID.

Statuur? Geboorteplaats? Hy draagt 'n knevel!

TEMIA.

Een knevel, ach!

ALEID.

Een zwaren knevel!

TEMIA.

Ach!

ALEID.

En bakkebaarden... van belang!

TEMIA.

Ach, van belang!

En... blond?

ALEID.

Neen, bruin... geweest.

TEMIA.

Ach, bruin geweest!

En... is-i militair?

ALEID.

O, ja, nog-al!

TEMIA.

Ach, nog-al militair.

ALEID.

Maar... daar je zoo van vrede houdt...

TEMIA.

Ach, neen.

Ook militairen hebben soms een menschlyk hart
En sparen 't dierbaar bloed zooveel ze kunnen!
En zeg, hoe weet je dat-i sympathie voor my...
En... ken ik hem?

ALEID.

Dat schynt wel.

TEMIA.

Kent hy my?

ALEID.

Wel zeker! En hy weet...

TEMIA.

Wat weet-i van me?

ALEID.

Wèl, dat je 'n teeder vrouwlyk hart hebt!

TEMIA.

Ach,
Hy weet, dat ik een teeder vrouwlyk hart heb!
Elise, hoor toch! laat dien brief maar liggen.
Dat heeft volstrekt geen haast. Bedenk eens, Lize
Hy weet dat ik 'n teeder vrouwlyk hart heb!
Och liefste Aleid! Waar woont-i en wat is-i?

ALEID.

Hy woont... in Rusland en is keizer daar.
Me dunkt hy moet geroerd zyn van dat stuk!

TEMIA.

Boosaardig nest!

ALEID.

Hoe kan je dit nu zeggen?
Ik las maar enkle woorden uit je stuk
En werd al wee! Wat moet zoo'n keizer voelen.
Die dat van *a* tot *z* te slikken krygt?

TEMIA.

Je spotten deert me niet. Je hebt geen hart.
Je bent 'n graadje erger nog dan Frits.

ALEID.

Dat is wel mooglyk.

TEMIA.

Robert zegt het ook.

ALEID.

Wat komt nu Robert hier te pas?

TEMIA.

Nu, ja,
Ik meen maar, dat ook hy...

ALEID.

Dat raakt me niet.
Je weet, dat ik en Robert twee zyn, nicht!

TEMIA.

Maar je papa houdt veel van Robert!

ALEID.

Ja,
Dat 's juist nu wat ik niet verdragen kan!
Hy is 'n feniks, een modelheer. En hy speelt
Den baas hier over alles! Robert, Robert!
Al wat je hoort of ziet is: jonker Robert!
Welnu ik kan hem niet verdragen.

TEMIA.

En hy jou niet!
Neef Robert is bedaard en houdt van kalmte
Je bent hem veel te wild en te excentriek!

ALEID.

Tant mieux! 't Was nooit myn plan hem te behagen

KAMERMEISJE. (*met een boeket.*)

KAMERMEISJE.

Ik vond deez' ruiker op uw tafel, freule.

ALEID.

Wie heeft hem daar gebracht?

KAMERM.

Ik weet het niet!
Maar als ik gissen mag...

ALEID.

Welnu?

KAMERM.

Het kwam me voor,
Een deur te hooren kraken en ik ging
Naar boven en... zag niemand. Maar ik vond
Dien ruiker en een oogenblik daarna
Sloop jonker Robert...

ALEID.

Gekheid! Gooi dat ding...
Neen, zet het ergens... in 'n hoek, of in...
De keuken... of... geef hier en breng me water...
Die ruiker is — o zeker! — van papa.
Ik heb met jonker Robert niets te maken.

(*Kamermeisje af. Een oogenblik daarna brengt ze water, dat Aleid in een bloemvaas giet, waarin ze met veel zorg den ruiker plaatst.*)

TEMIA.

Wat ben je vreeslyk boos op Robert!

ALEID.

Vind-je?
Nog-al natuurlyk, dunkt-me! Doet hy niet
Of hy alleen hier heer en meester is,
En ik een nul in 't cyfer?

TEMIA.

Je papa....

ALEID.

Myn vader is verzot op hem, ja juist!
Dat's juist de zaak! Dat maakt hem zoo verwaand,
Zoo onverdraaglyk stuursch, zoo lomp, zoo... koud!
En zoo vervelend braaf, en zoo pedant.

TEMIA.

Hy is 'n knappe jongen.

Hm.... ja.... zoo!
Ik ken er wel die knapper zyn.

TEMIA.

Hy is
Bemind by 't volk, by pachters en by boeren
En zelfs de kindren van de werklui...

ALEID (*snel*).

Meisjes?

TEMIA.

Men draagt hem op de handen, overal!

ALEID.

Ik niet! Wat is dat daar op 't voorplein? Zie,
Een man, die weggejaagd wordt? Wat is dàt?
(*Ze schelt*).

TEMIA.

Misschien een dief.

ALEID.

Waarom geen moordenaar?
We hebben 't hier maar zoo voor 't zeggen, nicht!
Kom, gis terstond maar 't ergste! 't Kost ons niets.
En... onze teedre harten...
(*Lakei binnen*).
Wat is daar te doen?

LAKEI.

't Is een ontslagen werkman freule, dien de jonker...

ALEID.

Alweer de jonker! En wat heeft de man
Misdaan?

TEMIA.

Maar kind, dit zyn je zaken niet.

ALEID.

Bescherm je dieren, nicht! Roep hier dien man
En zeg dat *ik* gelast hem door te laten.

GRAAF DE KELTENAER, ALEID, TEMIA.

GRAAF DE KELTENAER.

Wat 's hier gebeurd? Getwist?

(*Hy neemt plaats en slaat 'n krant open*).

ALEID.

Ja, neen, die man...

GRAAF DE K.

Welnu, wat zou die man?

ALEID.

Ik laat hem roepen.

GRAAF DE K.

Hier?

ALEID.

Ja, hier, papa! Hy wordt daar als 'n hond
Van 't hek gejaagd.

GRAAF DE K.

Ei, zoo? Door wien? Waarom?

ALEID.

Dat weet ik niet, papa, en 'k wou het vragen.

GRAAF DE K.

En daarom roep je hem in myn salon?

ALEID (*verlegen*).

Dat's waar papa! Maar... maar...

GRAAF DE K.

Chacun son goût!

Geneer je niet, Aleid!

ALEID.

Vergeving, vader!

Ik zal beneden vragen wat hem deert
En waarom men hem zoo...

LAKEI.

De jonker heeft

Verboden hem in huis te laten, freule!
De man wou zich beklagen by m'nheer,
Maar jonker Robert zei...

ALEID.

Alweer de jonker!

TEMIA.

Het kan z'n reden hebben... wees verstandig!
Zulk volk heeft altyd modder aan de klompen!

ALEID.

Bemoei je met je dieren en je vredebond
En met je Koningen en Keizers! Vader,
Mag ik dien man niet vragen wat hem deert?

GRAAF DE K.

Wel zeker, kind, het vragen staat je vry.

ALEID (*tot den lakei*)

Welnu dan, ga en zeg...

GRAAF DE K.

'n Oogenblik!
Je moogt hem vragen wat je wilt, o, zeker!
Maar als de man niet hier is...

ALEID.

Juist! Daarom...
(*Ze schynt iets tot den lakei te willen zeggen*).

GR. DE K.

Als hy niet hier is en niet hier mag komen...
Als Robert hem het huis verboden heeft...
Dan kan je hier hem niet te spreken krygen.

ALEID.

Maar Robert is...

GR. DE K.

De chef van 't arbeidsvolk
Hy is bekwaam en weet wel wat hy doet

Hy is noch wreed, noch onrechtvaardig, kind!
En zyn gezag was gauw ten-eind, als wy...

(*Wenk aan den lakei, die vertrekt. Robert treedt binnen met 'n pak papier in de hand. Hy groet met 'n licht hoofdknikken Temia en Aleid, en plaatst zich daarna eenigszins in militaire houding voor Graaf de K. die z'n courant ter zyde legt. Temia en Aleid nemen haar plaatsen weer in*).

ROBERT.

Hier zyn de staten van ontvangen pacht.

GR. DE K.

Is alles binnen?

ROBERT.

Alles niet, oom, maar
Er is wel reden voor inschiklykheid.
De wil is goed.

(*Gr. de K. knikt met het hoofd.*)

'k Heb hier den platten grond
Met opstand en begrooting...

ALEID.

Hm! Geen blik!

GR. DE K.

Heb je alles zelf berekend?

ROBERT.

Ja, oom.

GR. DE K.

Goed!
Ook ik zal 't nazien en zoodra het kan
Beslissen. En de kasstaat?

ROBERT.

Hier, oom. En
Hier zyn de staten van het werkvolk.

GR. DE K.

Goed.

ROBERT (*iets aanwyzende*).

Die man is wegens dronkenschap ontslagen.

ALEID.

Zoo'n beul!

GR. DE K.

Wat zeg je Aleid?

ALEID.

Ik? Niets, papa.

ROBERT.

Ik heb hem slechts tot op den dag betaald.
Hy was gewaarschuwd.

ALEID.

Vrek!

GR. DE K.

Wat zeg je Aleid?

ALEID.

Ik? Ik zeg niets, papa, niets, niemendal!

ROBERT.

De man was onverbeterlyk.

ALEID.

Hy ook!

GR. DE K.

Wat zeg je Aleid?

ALEID.

Ik? Ik zeg niets papa.

GR. DE K.

Was dat de man, die daar aan 't hek zoo-even...

ROBERT.

Ja, oom. Hy was beschonken.

GR. DE K.

Hoor je, Aleid?

ALEID.

O, neen, wat Robert zegt of niet zegt, hoor
Ik niet.

GR. DE K.

Wat heb je toch misdreven, dat
Aleid . . .

ROBERT.

Ik weet niet, oom!

ALEID.

Niets, Niemendal!
Misdreven, hy? Wel nooit! Hy zondigt nooit!
(*Lakei binnen.*)
Neem weg die bloemen, gooi ze weg
Ik kryg er hoofdpyn van!
(*De Lakei neemt ze.*)

TEMIA.

Ach, geef ze my
Camellia, pensee en duizendschoon
De taal der bloemen is zoo poëtiek!
Kom, kom, Aleid, wy meisjes hooren niet
By zulke zaken! Kom, 'n wandling in den tuin!

ALEID (*Ze neemt Temia haastig de bloemen af.*)

Ja straks, ga maar vooruit!
(*Ze verlaat haastig het tooneel door de linkerzydeur; Temia door de achterdeur*).

GRAAF DE KELTENAAR, ROBERT, ELISE.

GR. DE K.

Wat scheelt haar toch
Weet jy 't, Elise?

ELISE.

Neen, misschien van 't weer.

GR. DE K.

Met Temia gekibbeld, zeker?

ELISE.

Gekibbeld niet oom, maar 't gewone plagen.

GR. DE K. (*Maakt 'n gebaar van misnoegen.*)

ROBERT.

Maar oom, me dunkt er is wel reden toe!
Die zotterny — Elise, 't geldt jou ook! —
Die zotterny met al die bonden...

ELISE.

Maar...

ROBERT.

Nicht Temia is zelf al half...
(*Hy wyst op z'n voorhoofd*).
en zy...
Ze helpt haar aan die gekheid!

(*Elise staat haastig op, houdt 'n doek voor de oogen en verlaat ylings het tooneel.*)

GRAAF DE KELTENAAR, ROBERT.

GR. DE K.

Wat is dat.
Je was wat ruw!

ROBERT.

Dat 's mooglyk oom. En 't spyt me
Maar 't maakt me driftig als ik onze Lize,
Zoo goed, zoo edel, zoo verstandig anders,
Zich zoo verknoeien zie met voddery.

GR. DE K.

Aleid. . . .

ROBERT.

Is kerngezond! Zy doet niet mee!

GR. DE K.

Dat's waar. Maar toch, ook zy... ze is wat vreemd.
Wat liep ze driftig heen? Waarom?

(Robert haalt de schouders op. Gr. de K. wyst naar de plaats waar Elise gezeten heeft).

En zy?
Ze berst in tranen uit! Je was te ruw.

ROBERT.

O, zeker, maar zoo gauw te schreien! Dat
Was vroeger toch haar zwak niet, dunkt me.
't Komt alles van nicht Temia!

GR. DE K.

Aleid's humeur?

ROBERT.

O neen, oom. Maar dat is zoo vreeslyk niet.
Aleid is lief en zacht voor iedereen.

GR. DE K.

Maar niet voor jou! Wat heb jelui toch samen?

ROBERT.

Niets, niets oom. Zy is lief en goed. Alleen,
Ze houdt niet van me. Is dat nu zoo'n vergryp?

GR. DE K.

Vergryp? O, neen. Maar 't spyt me. Ik had zoo graag...
In 's hemels naam, men kan een hart niet dwingen.

ROBERT.

Vooral het hare niet!

GR. DE K.

Ze is hoofdig.

ROBERT.

Neen, o, neen!
Zy is standvastig, oom, en heeft karakter!

GR. DE K.

't Is nobel, dat je haar verdedigt. Maar
Wat hapert er aan onze Elise toch?

ROBERT.

't Geknutsel met dat vreeverbond, en met
Die dieren. Anders niet!

GR. DE K.

Dat is gevolg
Geen oorzaak van de kwaal. Je noemde Aleid
Gezond...

ROBERT.

O, zeker, oom!

GR. DE K.

Ik mag het lyden.
Welnu, als 't waar is, zyn die andren ziek!
Ik ben verdrietig, Robert!

ROBERT.

U?

GR. DE K.

Ja, ik!
Je weet, ik houd niet van geknies, en zie
Graag iedereen gelukkig om my heen.
En wat is de uitslag van m'n pogen. De een
Stort tranen, die geen mensch begrypen kan
En kleedt zich als 'n besje, als een begyntje.
Nicht Temia, ik weet wel, 't is haar schuld niet
Ze is ziek, maar toch, ook zy verveelt ons allen
En met haar dieren en korrespondentie
En ook Aleid...

ROBERT.

Nu die is vroolyk!

GR. DE K.

Neen!
Ze is wild en ongezeggelyk.

ROBERT.

He, oom!

GR. DE K.

Lastig!

ROBERT.

Maar oom...

GR. DE K.

Ja, ja, dat is ze. En voor jou
Ondraaglyk.

ROBERT.

Neen, volstrekt niet, oom.

GK. DE K.

Je weet
Hoe graag ik zag dat jy en zy... het was
M'n liefste wensch...

ROBERT.

Maar oom... als 't nu niet gaat
Ze houdt nu eens niet van me.

GR. DE K.

En jy van haar niet!
O zeker, als jelui elkander afstoot...
Ik moet me schikken. Dwang is ouwerwetsch!
Komedie-vader ben ik niet, goddank!
Een streep door die illusie! Maar dit is
Geen reden nog dat alles, hier in huis
Melankoliek en treurig kykt. Er is
Waarachtig ware smart genoeg in 't leven,
Men hoeft ze niet expres te fabriceeren.
De vreugd is heen sinds Frits en Willem...

ROBERT.

Nu,
Die komen weldra thuis. En... en...

GR. DE K.

Spreek op!

ROBERT.

Hoe zou u 't vinden als we... hoor eens hier.
Ook ik vind alles hier wat ongezellig;
De meisjes... nu dat laat ik daar, maar als
Wy iets bedachten, dat...

GR. DE K.

Maar wat? Maar wat?

ROBERT.

Als u aan Frits en Willem toestond zich
Te doen verzellen van 'n zestal vrinden
Hoe vroolyker, hoe liever.

GR. DE K.

Wel, waarom?

ROBERT.

Dat zou de eentonigheid wat breken.

GR. DE K.

O, zeker!

———

TWEEDE FRAGMENT.

ALEID, ROBERT, VAN POSSEL, *slapende.*

ROBERT.

Aleid, ik had je zóó verzocht, me ginds
Te wachten! 't Is geen plaats hier voor 'n dame!

ALEID,

Geen plaats, geen plaats? Waarom niet?

ROBERT.

Neen.

ALEID.

Waarom niet?

ROBERT.

't Is een studentenherberg hier... ga heen!

ALEID (*hem nasprekende*).

't Is een studentenherberg! Juist daarom!
Die wou ik zien!

ROBERT.

Ik zeg je: 't past niet! Ga!

ALEID.

Je bent 'n isegrim!

ROBERT.

Ga heen!

ALEID.

'n Brombeer!

ROBERT.

Ga!

ALEID.

Ik blyf.

ROBERT.

Ik bid je, Aleid, wees toch verstandig!
Je vader zal verstoord zyn, en 't my wyten!

ALEID.

Papa weet wel dat jy m'n voogd niet bent,
En dat z'n lieve Aleid een voorbeeld is
Van... van... en dat ze 'r eigen kopje heeft!
(*rondziende*)
Ei, ei, is dat nu een studentenkneipe! Wel verbaasd!
Is dat de voorhof van Minerva's tempel?
Neem toch je muts af, Robert! Weet je wel
Dat my een huivering van ontzag door al m'n leden...

ROBERT.

Aleid, je hoort hier niet!

ALEID.

Hier heeft er een
Den bolvorm bestudeerd in bierglas kringen!

ROBERT.

Aleid!

ALEID.

En hier... 'n vers! 'n lied van minne!
Heis, mia, hen! Is dat 'n meisjes naam,
Verheven spe, spe, spes... hoe noem je 't, patriae?

ROBERT.

Ik bid je, ga toch!

ALEID.

Kyk, daar zit er een!
Zou dat nu zyn wat in romans de slaap

Der onschuld heet?

ROBERT.

Dat 's geen manier, Aleid.

ALEID.

Stil, stil, hy droomt! Laat hooren...

ROBERT.

Neen, neen, neen
Ik ga! En... wil je blyven, blyf alleen!
Maar je verantwoordt zelf het aan je vader.

ALEID.

Wel neen! Jy draagt de last. Je bent de man...

ROBERT.

Ik ben je man niet.

ALEID.

Neen, goddank! Maar toch
De man, en dus het hoofd van... onzen wandelrid:
't Staat in de wet! Als ik dit ventje schaak
Wordt jy gevierendeeld, en dan... gebannen.

ROBERT.

Aleid, je bent weer onverdraaglyk! En...
Ik pas er voor, je gekheid aantezien.

(*Hy wil gaan. Ze treedt hem in den weg.*)

ALEID.

Dat zet ik je, my hier alleen te laten
In dezen bierpoel, afgrond des verderfs!
Brr! 't Ruikt pik en zwavel hier!

(*Robert heeft moeite z'n lach te verbergen, zoodat zyn gelaat iets vriendelyker wordt*).

Kom, wees zoo bar fatsoenlyk niet! Je lykt
Precies 'n ouwe heer! (*Op Van Possel wyzende.*)
Is dàt nu een student
In functie? Ei, ei, ei! Zeg, Robert, ken je wel

Dien schoonen regel uit de Tooverfluit:
Könnte ich mit diesem Jüngling leben... ach!
(*Ze berst in lachen uit*).

ROBERT.

't Is schande, Aleid!

ALEID.

Neen, Rob, emancipatie!

ROBERT.

Het is om dol te worden.

ALEID.

Word dan dol!
Ga jy je gang. Laat my den mynen gaan,
En met dien schoonen jong'ling my vermaken.
Zie eens wat eedle golving in dien jaskraag!
Hoe sierlyk is de ronding van dien schouder!
Z'n *torso* — kyk toch eens! — precies 'n S!
M'n hart, m'n hart, m'n arm jonkvrouwlyk hart!
Precies Apol die 'n middag-dutje doet,
Zeg, vind je niet?

ROBERT.

Is 't nu genoeg, Aleid?

ALEID.

Genoeg? Chy kent de liefde niet, barbaar!
O dierbre slaper, afgod van m'n ziel...

ROBERT.

Ik wil niet dat je hier je zoo ten toon stelt!

ALEID.

Hoor dien professor eens! Dien blauwbaard! Ach!
O, ach! Ach, o! Ik drink het zoet der min
Met volle teugen!

ROBERT.

Kom je mee, of niet?

ALEID.

Nog één kwartiertje, Drako dat je bent!
Hy droomt gewis van eeuwge liefde en trouw...
Misschien ook van diktaten en van bier!
Misschien... de jeugd is grillig!...

ROBERT.

Ben je klaar?

ALEID.

Nog twaalf minuten Koenfoetsé! Hy droomt!
Dit zie ik aan de harmonie der trilling
Van 't linker schouderblad, of... zou 't 'n vlerk zyn,
Die zedig onder 't jasje zich verschuilt?
Zie, elke trilling is 'n klop van 't hart...
Een wiekslag... halve kracht nog... straks: full speed!
Dan vliégt-i weg, en neemt me mee, dat 's zeker!

ROBERT.

Hoe nu Aleid? Nog langer?

ALEID.

Tien minuten.
Lykurgus, Solon, Plato, Seneca!
'k Ben met m'n liefde nog niet half gereed.
O hemel, zie ik goed? Daar schittert iets
Ja waarlyk — dank Cupido! — iets geleerds
Door 't stopplig haar! Gelyk de kuische maan
Het kreupelbosch vervroolykt met haar glans,
Zoo ook — kyk, Robert, kyk! — zie daar die plek...
M'n dierbre vriend is... ach, dat 's van geleerdheid
Je moest je schamen, Rob, voor al je haar!
Kyk hier, hoe deftig kaal!

(*Ze kittelt van Possel met de punt van haar karwats op 't hoofd.*)

ROBERT (*Haar de karwats uit de hand rukkende, werpt die weg naar den linkerkant.*)

Dat gaat te ver!

ALEID (toornig.)

Mynheer!

ROBERT.

Nu mee, terstond!

ALEID.

Ik wil niet!

(*Ze rukt hem de ryzweep uit de hand en werpt die weg naar den rechterkant.*)

Daar!

ROBERT.

Aleid, je haalt m'n zweep terug, of... 'k zal...

ALEID.

M'n karrawats terug, m'nheer, of 'k zal...

ROBERT.

Ik zweer je 'n op m'n woord van eer, dat ik...

ALEID.

Ho, ho, ho, ho, en ik zweer op m'n woord...

ROBERT.

Nooit wil ik weer je cavalier zyn, nooit!

ALEID.

Wel, dat 's verbazend treurig! En ik wil
Je dame nooit weer wezen, nooit, nooit, nooit!

ROBERT.

Voor 't laatst nu, haal je my m'n zweep terug?

ALEID.

Haal my m'n karrewats terug! Zoo neen...

ROBERT.

Neen!

ALEID.

Neen!

ROBERT.

Neen!

ALEID.

Neen!

ROBERT.

Je kunt er vast op reeknen
Dat ik je vader alles zeg!

ALEID.

Daar zal je wel aan doen,
Jy, Grandisson, jy deugdheld, brave Hendrik!
Jy zeven wyzen uit één stuk!

ROBERT

Als je my niet
M'n zweep terug brengt, dan is 't uit!

ALEID.

Wat uit?

ROBERT.

Met ons!

ALEID.

Met ons? Het is nooit aan geweest!

ROBERT.

Zeer wel!

ALEID.

Je bent 'n... *codex*...

ROBERT.

Wel, zeer wel!

ALEID.

Een wandlend wetboek van fatsoenlykheid!

ROBERT.

Zeer goed. En wat nog meer?

ALEID.

Een... Lucretia!

ROBERT, (*op 'n tafel kloppende.*)

Ik weet wat my te doen staat.

ALEID.

En ik ook!

(*Vrouw Slummer.*)

VAN POSSEL (*slapende*). ROBERT, ALEID. Vrouw SLUMMER.

ROBERT.

Waar zyn de heeren, vrouwtjen?

VROUW SL.

Och, mynheer
Die komen meestal tegen vieren, weet u?

ALEID (*op Van Possel wyzende*).

En die daar?

VROUW SL.

Die? Ja, zoo... dat is Van Possel
M'nheer Van Possel... in z'n tiende jaar.

ALEID.

Z'n tiende jaar? 'k Zag hem voor ouder aan!

VROUW SL.

Z'n tiende jaar filosofie, juffrouw!
Dat hoort om zoo te zeggen by zyn naam!
»Van Possel in z'n tiende« heet het hier.

ALEID.

Hoe heerlyk wordt z'n kaalheid hier verklaard!

ROBERT.

Aleid!

ALEID.

Wat blieft?

ROBERT.

Ik bid je! — Zeg, juffrouw
De heeren Keltenaer...

VROUW SL.

Die wacht ik straks
Met de andere heeren, tegen vieren!

ROBERT.

Goed!
(*Hy neemt aan een tafeltje plaats*).
Ik schryf 'n briefjen aan den oudsten, Willem.
Je kent hem?

VROUW H.

Ja, o ja!

ROBERT.

En zeg hem dat z'n neef
Hier was.

ALEID.

En ik.

ROBERT.

Dat hoeft niet. Neen, volstrekt niet.
Je spreekt alleen van my, van jonker Robert.

ALEID.

En zeg dat ik...

ROBERT.

Niets, niets.

ALEID.

Dat ik niet hier
Geweest ben, en dit zelf gezegd heb. Want ik vind
Het vreeslyk onfatsoenlyk hier te komen!
En daarom... ai, 'n wesp! Och lieve juffrouw...
(*Ze houdt de hand aan den hals, en roept vrouw Slummer naar den voorgrond. Het gespatieerde fluisterend.*)
D a a r l i n k s, v l a k n a a s t j e h u i s... v e r s t a j e m e?

VROUW SL.

Maar, lieve juffrouw, 'k zie geen wesp . . .

ALEID.

Ja, ja,
Daar is 'n wesp, zie goed, 'n groote! Luister!
Die wesp is gekheid. Luister je? Ai, ai!
Wat heeft zoo'n beest er aan, me zoo te steken!
Nu, luister goed! Daar ligt 'n zweep in 't gras,
Een heerenzweep, versta je? Ik wou... neen, hy...
Wy beiden... 't was 'n grap! Wy wilden zien
Wie 't verste gooien kon. Bewaar die zweep...
Wel, heb je 'm? Sla hem dood, zoo'n Socrates,
Zoo'n pretbederver! Heb je 'm?

VROUW SL.

Neen, juffrouw!

ALEID.

Bewaar die zweep. Ik kom haar halen...
mondje toe!
Wel wat verbeeldt zich wel zoo'n wesp! Zoo'n censor!
My, 't liefste meisjen uit den omtrek, en
De aanminnigste van ons geslacht. Een zweep,
Een heerenzweep, versta je, daar in 't gras!
Hy bromt en gromt en snort en mort en knort
En bonst en gonst en hangt den wysgeer uit, . .
Zoo'n wesp! Zeg als je 'm vangt . . . een heerenzweep
In 't gras daar, raap hem op! Ja als je 'm vangt,
Trek hem een paletootjen aan van zwart fluweel
En zeg hem dat hy heer der schepping is, . .
Hy zal 't gelooven ook!

ROBERT.

Ben je eindlyk klaar?

ALEID.

Ja, heer en meester!

ROBERT.

Dezen brief alzoo
Aan jonker Willem Keltenaer! Adieu!

ALEID. (*Zich naar Van Possel wendende.*)

Slaap wèl, beminnelyke jongeling, slaap wèl
Het u gewyde hart...

(*Tot vrouw Slummer*)

'n h e e r e n z w e e p!

Blyft hier!

ROBERT.

Aleid!

ALEID (*Tot Robert*).

Ja, kannibaal, terstond!
Myn teeder hart blyft hier, en m'n karwats.

(*Ze volgt Robert die het tooneel verlaat, doch ylings terugkeert.*)

VAN POSSEL (*slapende*), ROBERT, VROUW SL.

ROBERT, (*snel*).

Hoor, luister, ginds in 't groen, dáár, links,
Daar ligt 'n dameszweepje, 'n karrewats...

VROUW SL.

Nu wil m'nheer me foppen! 'n Dameszweep?
Of ik niet beter wist!

ROBERT, (*driftig*).

'n Dameszweep,
Zeg ik je! Luister toch! Je zoekt hem op,
En je bewaart hem tot ik kom, versta je,
Het zal je schâ niet wezen; gauw, gauw, gauw!

(*Robert af.*)

VROUW SLUMMER, (*alleen*).

Een heerenzweep, een dameszweep, een wesp?
Die jongelui, die jongelui, die jeugd!
(*Frits treedt op.*)

VROUW SLUMMER, FRITS.

FRITS.

Zeg, is m'n broer hier?

VROUW SL.

Neen, nog niet, mnheer,
Maar daar zit wel m'nheer Van Possel.

FRITS.

Ah!
Zeus! Hei! Wat heb je daar? Een brief? Voor wien?

VROUW SL.

't Is voor m'nheer z'n broer.

FRITS.

Hei, hei, sta op!

VAN POSSEL.

O goddelyke fi... filo... sofie.
Ben jy daar Ganymeed.

FRITS.

Wie heeft dien brief
Gebracht.

VROUW SL.

Een heer.

FRITS.

M'n neef?

VROUW SL.

Ja, met 'n dame.

VAN POSSEL.

Een dame hier?

VROUW SL.

Ja, hier.

VAN POSSEL.

Wie, wie?

VROUW SL.

Mynheer
Je vraagt me meer als ik je zeggen kan.
Ze zag er snoepig uit.

VAN POSSEL.

En ik... ik sliep!
O wreede anankè!

FRITS.

Was ze vlug?

VROUW SL.

Als water!

FRITS.

Ondeugend, schelms?

VROUW S.

Ja, ja, dat komt wel uit!

FRITS.

Het was Aleid, m'n zuster!

VAN POSSEL.

En ik sliep!

FRITS.

Wat zei ze?

VROUW SL.

Allerlei! Een wesp... 'n heerezweep...
En dat ze... zoo verliefd was op m'nheer.

VAN POSSEL.

Wat zeg je mensch?

FRITS.

Het was Aleid!

VAN POSSEL.

Wat zeg je?

VROUW SL.

Ja, puur verliefd! Ze zei, ze liet haar hart
En... nog iets by m'nheer!

VAN POSSEL.

En nog iets? Wat?
Een zak met geld? Een portemonnaie? En ik...
Ik heb geslapen, Ganymeed! Me miser!

FRITS.

Ga naar je kast, en treur daar uit! Ik moet,
Een uurtje hier alleen zyn...

VAN POSSEL.

Ja, ja, ja
Maar eerst... wat liet ze hier?

VROUW SL.

Haar hart m'nheer.

VAN POSSEL.

Nu ja, maar 't andre, 't andre?

VROUW SL.

Dat is geheim.
Ze hadden om 't verst gegooid, begrypt u?
En toen ik haar vertelde van m'nheers
Filosofie... in 't tiende jaar...

VAN POSSEL.

Ga voort!

VROUW SL

Toen werd ze als dol verrukt!

VAN POSSEL.

Ik sliep!
O gruwzaam noodlot! Zy verrukt... en ik
Ik ezel, Holofernes... ik... ik sliep!

FRITS.

Dat komt van 't bier!

VAN POSSEL.

Ja juist, jy weet het!

(*Tot Vr. Slummer*).

Nu hoor je niet? Mnheer vraagt bier... ik ook!

(*Vrouw Slummer neemt het glas, en gaat.*)

VAN POSSEL. FRITS.

VAN POSSEL.

Och, Ganymeed, m'n jongen, troost me... of neen,
Zeg, wil je my 'n dienst doen, my, je Zeus?

FRITS.

Ja, ja, maar gauw dan! Ik heb haast, en wil
Een uurtje hier alleen zyn... een besogne!

VAN POSSEL.

Daar stond die fee, die engel, en ik sliep.
Och, Ganymeed, och!

FRITS.

Nu, haast je wat
Wat wil je van me?

VAN POSSEL.

Och, schop me dood... ik sliep!

FRITS.

Goed, goed, ik zal het doen by de eerste okkasie.
Maar ga nu heen... ik heb hier iets te doen...
Ik moet vrouw Slummer voor me laten knielen
Precies vier uur... op klokslag... ga nu, ga!

VAN POSSEL.

Vrouw Slummer? knielen? Hier? Voor jou? Vier uur?

FRITS.

Ja, ja... en 't zal gebeuren... by m'n baard
Het is 'n weddingschap, dit vat je!

VAN POSSEL.

O jeugd!

FRITS.

Ga, ga, ik moet alleen zyn... neen...

(*Van Possel wil gaan, doch wordt door Frits teruggehouden die 'n mesjen uit z'n zak haalt, hem dat aanbiedt en den rug toekeert.*)

Sny af!

VAN POSSEL.

Sny af? Wat? Wat?

FRITS.

Dien knoop.

VAN POSSEL.

Dien knoop?

FRITS.

Ja, gauw.

VAN POSSEL.

En dan?

FRITS.

Dat 's myn zaak, sny!

(*Van Possel doet het*).

Geef hier. Ga heen!

VAN POSSEL (*gaat heen, maar komt terug*).

Maar jongen... wees diskreet! En maak vooral
Geen misbruik van je charmes!

FRITS.

Ga toch heen.

VAN POSSEL (*als boven*).

Denk aan haar naam m'n jongen, en aan de eer
Des huizes Slummer....

FRITS.

Ja, ja, ja! Ga heen.

VAN POSSEL (*als boven*).

Grootmoeder is ze! Heb toch deernis, Frits,
Het vrouwlyk hart is zwak! Denk aan haar kleinkroost,
(*hy gaat*).

FRITS (*op z'n horloge ziende*).

Vrouw Slummer knielen... hier, op deze plek!
Zal 't lukken? Sakkerloot, het moet!
(*Van Possel terug*).
Alweer?

VAN POSSEL.

Ik kan niet zoo van hier gaan. Ganymedes.
M'n beste Ganymeed!

FRITS.

Wat nu weer?

VAN POSSEL.

Och,
Hier stond zy, en ik.... sliep! Een dienst, m'n jongen,
Heb ik van groen je niet tot mensch gemaakt?

FRITS.

Ja, ja, je hebt me zwaar gekoejoneerd.

VAN POSSEL.

't Was tot je best, m'n jongen! Heeft ooit een
Der veteranen zoo fideel je kast bezocht?

FRITS.

Dat's waar Zeus. Niemand sloeg den boel zoo stuk!

VAN POSSEL.

't Was tot je best, m'n jongen! Heb ik jou
Niet uitverkoren, jou alleen, tot de eer
Me wat te helpen aan m'n dissertatie?

FRITS.

Hm! Helpen is het woord niet. Ik alleen ....

VAN POSSEL.

't Is tot je best, m'n jongen! Zeg, ben ik je Zeus
En jy m'n Ganymeed? Eén dienst dan! Kyk ....
Hier stond zy, en .... zóo zat ik! Zet je dáár
En zie eens goed. Beschouw en inspekteer me!
Hoe is wel de indruk dien ik maak?

FRITS.

Heroïsch!
Studentikoos, verleidlyk, majestetisch!

VAN POSSEL.

Is 't heusch waar?

FRITS.

By m'n baard!

VAN POSSEL.

Zweer liever by
Wat anders, jongen!

FRITS.

Goed! By .... wat je wilt
Je ziet er prachtig uit!

VAN POSSEL.

En .... kyk eens goed.
Tien jaar filosofie — ja, 't is geen gekheid!
(*Hy wyst op z'n achterhoofd*)
dáár!
Kan zy van daar gezien ....

FRITS.

Die kale plek?
Onmogelyk! Want ik .... ik zie haar ook niet!
Ik weet niet eens wat je bedoelt... geen haar!
Wees daar gerust op, Zeus! En nu, ga heen.

M'n weddingschap.... ik win of sterf. De zaak
Is van belang, dat zie je!

VAN POSSEL.

Kan misschien
M'n vaderlyke zegen je van dienst zyn?

FRITS.

O ja, leg daar maar neer.

VAN POSSEL.

Zeg, als je soms
Genie tekort komt....

(*Vrouw Slummer brengt twee glazen bier. Van Possel treedt haastig op haar toe en drinkt in een teug 't glas uit.*)

....drink dan vooral geen bier!
Niets dat de hersens zoo verstompt als bier!
Maar wil je slagen, plaag dan eerst 'n ploert
Dat scherpt den geest! Geloof me, 't is probaat!

FRITS (*alleen*)

Die raad kan goed zyn.

(*Op z'n horloge ziende*)

Nog 'n hallef uur
Dan moet je 'r aan, vrouw Slummer! Eerst 'n ploert!

(*Hy tikt met 'n glas op de tafel*)

FRITS, KWIK.

KWIK.

Wâ-blief, m'nheer!

FRITS.

Treed naderby... nog nader!
Geneer je nu voor al de majesteit,
Die uit m'n blikken straalt, vandaag eens niet,
En ook niet voor m'n rotting. 'k Ben vandaag
Zoo goedig als 'n nieuwgeboren kind
Dat pas verleden week gebiecht heeft. Luister!

KWIK.

Heit m'nheer geroepen?

FRITS.

Neen!

Geroepen niet, uilskuiken, Midas! Neen,
Geroepen heb ik niet! Hoe laat is 't?

KWIK.

Wel,

Ik denk zoowat op slag van hallef vier.

FRITS.

Begin terstond je dan te schamen, man
En zorg, dat je uitgeschaamd hebt, voor de klok...
Of meet jy soms je overbodig leven
Aan 't melankolisch druppen des klepsuders?

(*Kwik, willende heengaan*)

M'nheer ik was aan 't glazen spoelen. Heit
M'nheer geroepen? Bier?

FRITS.

O, gruwel! Schaam je
Dat jy 't verschil niet hoort, 't intens verschil
Van tonen, die deez' eed'le borst ontgalmen
En 't schor gebons op deze herbergtafel
Van 't beyersch-bierglas! Neen, rampzaalge, neen!
Geroepen heb ik niet... ik heb getikt.

KWIK.

M'nheer vraagt bier?

FRITS.

Apage, Satanas!

Mag jy de jeugd bederven met je bier?
De prille jongelingsschap het pad der deugd
Nog nauwer maken dan het uit den aard
Der zaak reeds is?

KWIK.

M'nheer, ik dacht . . .

FRITS.

Hy dacht!

Dàt denkt, o goden!

KWIK.

Heeft m'nheer nog iets?

Want heusch, m'nheer, ik moet m'n werk doen. Ik
Moet messen slypen, brandhout kloven . . .

FRITS.

Zwyg!

En wacht en luister naar de wysheid
Die van deez' lippen stroomt. 't Is dure waar.

KWIK.

M'nheer, ik word zoo waar geroepen . . . ik . . .

FRITS.

O, tydgeest! Blyf, zeg ik je, en luister goed.
Zeg me eens of de filosofie van Kant
Jou ooit te-pas kwam by je brandhout-kloven?

KWIK.

Gut, né, m'nheer, maar . . . waarlyk . . .

FRITS.

Laat me voortgaan.

Ik zal je 't naar geheim, dat deze borst
Tot berstens toe . . .

KWIK.

M'nheer wil zeker bier?

FRITS.

Neen ongelukzalig wezen, neen, geen bier!
Wacht tot m'n mond, je 't diep geheim ontdekt
Dat in deez' boezem . . . ben je grifferm eerd?

KWIK.

Jawel, m'nheer!

FRITS.

Heel goed! Dat mag je blyven!
Stel dit verlof op hoogen prys. En zeg me nù
Precies hoe oud je bent? Precies!

KWIK.

M'nheer.
Met Leidsche kermis word ik drie en veertig.

FRITS.

Ik vraag je niet, wat jy met kermis wordt
Ik vraag je wat je bent, of meent te zyn?

KWIK.

Op veertien dagen na...

FRITS.

Je bent 'n ezel.

KWIK.

Op veertien dagen na...

FRITS.

Je bent 'n ezel
Op niemendal na!

KWIK.

Ja, m'nheer!

FRITS.

'n Ezel!
En nu, steek de ooren op! Je ziet dien tak?

KWIK.

Die..... eene?

FRITS.

Neen! Dien anderen.

KWIK.

Ja, m'nheer.
Ik zie die andre.

FRITS.

Ben je 'r zeker van?

KWIK.

O, ja!

FRITS.

Welnu steek de ooren op tot aan dien tak
En luister. Luister je?

KWIK.

Ja, ja, m'nheer.

FRITS.

We zyn hier veilig?

KWIK.

Veilig?

FRITS.

Ja, dìt vraag ik.
Je weet het of je weet het niet, en als
Je 't weet, en my niet meedeelt wat je weet
Dan...

KWIK.

Gut, m'nheer, ik zal.

FRITS.

Ik zal...
Wàt zalje, misgeboorte, wanprodukt,
Paskwil op 't mensch-zyn? Zeg, wie gaf
Jouw vader en je moeder 't recht deez' aard,
Die zooveel duizend jaar al draait
En slingert — arme tobster! — te bezwaren
Met jou, met jou, met jou? Zeg, weet je 't?

KWIK.

M'nheer, ik weet het niet!

FRITS.

Dat weet-i niet!
Maar, kerel, als je dat niet weet, hoe kan
Je dan daar staan alsof je 't wist en drukken

Den armen grond met honderd pond gewicht!
Je heet?

KWIK.

Jan Kwik.

FRITS.

Zeg liever: Jan Philister
En hang je-n-op vóór Leidsche kerremis.

KWIK.

Heeft soms m'nheer iets anders te bestellen?

FRITS.

Ja, als ik zeker ben, dat niemand ons
Beluistert, dat we veilig zyn, en dat
Je nooit aan iemand zult verraden, wat ik zeg...
Je moet 'n eed doen, zweer!

KWIK.

Goed, goed, m'nheer.

FRITS.

Zweer dat je nooit, nooit, nooit!

KWIK.

Ik zweer m'nheer.

FRITS.

Wàt zweer je?

KWIK.

Dat ik nooit... en nooit

FRITS.

Nu, wat?

KWIK.

Ik zweer, ik zweer al wat m'nheer verkiest.

FRITS.

Heel goed, welnu... staat niet daar ginds...

KWIK.

Ik zie
Geen stervling daar.

FRITS.

Geen geest, geen spook, geen schim?
Geen fee, geen kobold, geen kabouterman?

KWIK.

Gut, né!

FRITS.

Welaan dan, luister! En als je ooit verraadt
Wat in dit plechtig uur m'n mond ontglipt,
Dan waar 't je beter, dat j'n halve maand
Voór Leidsche kermis, in 'n zak genaaid,
In de oceaan op twintig graden breedte
En honderd twintig graden west van Greenwich...
Of reken jy van Tenerif hier in je kroeg?

KWIK.

Ik reken niemendal, m'nheer!

FRITS.

Dat staat je fraai!
Hy rekent niemendal! 't Is prachtig, niemendal!
Wat niemendal? Wat noem jy niemendal? ben je atheïst?
Zeg, loochen je alles? Alles? Ook den duivel?

KWIK.

Gut, nee m'nheer!

FRITS.

Goddank! Welnu, die duivel.
Diezelfde duivel zal je plat slaan, als je ooit
Het diep geheim... Zweer nog eens!

KWIK.

Goed, m'nheer.

(*Men roept*)

FRITS.

Kleingeestig schepsel op 't geroep van ploerten

Verlaat hy 't heiligdom. Je bent niet waard
Dat ik je meedeel wat m'n borst beklemt
Maar 't zy zoo . . .

(*Men roept, hy houdt Kwik tegen die gaan wil.*)

Kwik, sta vast! Een plechtig uur
Is aangebroken in je miserabel leven,
Tot nog toe was je niets, niet waar? Let op
Je zult van nu af . . . niemendal zyn, weet je?
De lucht is zoel . . . de bloemen kwynen, 't oost
Is zwanger . . .

KWIK.

Gut, m'nheer!

FRITS.

Van buien! 't Zwerk
Schuift heen en weer . . . je ziet daar Aeolus?

KWIK.

Ja, ja!

FRITS.

Welnu, hy schudt de kaart! En straks
Zal donder 't firmament verlichten . . . neen!
De bliksem ratelt . . . neen! En jy staat daar
Met allebei je handen in den zak!
Is dat 'n houding, schaapskop? Wangedrocht,
Ellendig onkruid! Schandekroost, geboren
Uit het zondig paren van 'n vleermuis en 'n slak!

KWIK.

Wat wil m'nheer toch?

FRITS. (*op z'n horloge ziende*)

Tien minuten nog
Wel, dat je dezen knoop vrouw Slummer geeft!
En roep haar hier, met naald en draad, en met
Haar vingerhoed en . . . yver, en haar bril!
Begryp je dat niet, menschen-parodie?

Ga, scheer je weg, Kees Kwik, en haal me bier
En doe je dienst! En sta niet hier je tyd
Zoo labberlottig te verbabb'len, kerel!

(*Kwik wordt geroepen. Hy wil telkens den knoop grypen, dien Frits hem nog altyd niet geeft.*)

KWIK.

Ik word geroepen.

FRITS.

Ga dan! Deze knoop...

KWIK.

Ik kom, ik kom!

FRITS, (*hem altyd belettende den knoop te grypen*).

Je moest je schamen, kerel!
Het lieve mensch schreeuwt zich de keel uit 't lid!

KWIK.

Ik ga, m'nheer, ik ga!

FRITS, (*hem in den weg tredende*).

Ja, dat mankeerde nog
Dat je nog langer hier bleef staan, en my
Verveelde met je zotteklap! je bent
Al twintig maal geroepen. Deze knoop. . .

KWIK.

Ik ga, m'nheer!

FRITS.

En zeg haar. . . schaam je toch
Die lieve goeie hoogbejaarde engel!
Hoor, hoor eens hoe ze roept: Kwik, Kwik! En jy
Je blyft maar hier, en laat den boel, den boel,
En stoort je niet aan 't roepen van je meester!
Je brandhout wacht op 't slypen van je messen,

Je messen op het spoelen van je glazen,
Je glazen op het kloven van je brandhout!
M'n paletot wacht op z'n knoop! Op jou
Wacht de eedle moeder Slummer met haar bril,
En ik wacht op vrouw Slummer en m'n bier,
Vertrek of sterf! Maak dat je weg komt, kerel,
Vergeet m'n bier niet!

(*Hy geeft Kwik den knoop. De knecht snelt heen, en Frits valt op 'n stoel neer*)

Oef!

(*op z'n horloge ziende.*)

Nog vyf minuten
Dáár zal ze liggen, dáár, de klokke vier!

FRITS. VROUW SLUMMER.

FRITS.

Wel, dierbre juffrouw.

VROUW SL.

Ik?

FRITS.

Ja, jy juffrouw!
Ik heb van je gedroomd! En heeft die Kwik
De boodschap goed gedaan?

VROUW SL.

Die knoop, m'nheer?

FRITS (*zich omkeerende.*)

Ja juist. Kyk, hier mankeert-i! Maar de knoop.
De ware knoop der zaak zit in dien knoop niet...

VROUW SL.

Als maar m'nheer z'n jas...

FRITS.

Uittrekken? nooit!
Dat's aangeboren kiesheid, weet je? O, de vrouw!

De vrouw, de vrouw, de waardigheid der vrouw....
'k Trek nooit m'n jas uit in gezelschap van
'n Vrouw. — Ga zoo je gang maar, juffrouw Slummer!

(*Hy keert haar den rug toe. Zy wil beginnen. Hy ziet telkens op z'n horloge, en keert zich haastig om.*)

M'n eerbaarheid is wyd en zyd beroemd.

VROUW SL.

't Zal zoo niet gaan, m'nheer!

FRITS.

Beproef, je weet:
Per ardua ad adstra! en: *in magnis!*
Je ziel is voor 't gewone veel te groot,
Leg je op 't moeilyke toe, vrouw Slummer!

VROUW SL.

Maar... Als m'nheer nu stil wou staan...

FRITS.

O neen!
Je kunt van alle filosofen hooren
Dat stilstaan achteruitgaan is, Juffrouw!
Ga nu je gang in eer en deugd. Ik kan
Oprecht betuigen, dat ik je vereer...

VROUW SL.

Is 't waar, m'nheer?

FRITS

Het is de zuivre waarheid!
Waarom te liegen? 't Hart ligt me op den tong
En waarom zou ik anders van je droomen?
Je bent m'n tweede moeder, neen, m'n eerste!
Je bent m'n oudste zuster, neen, m'n jongste!
Je bent om zoo te zeggen zelfs m'n bruid
En als ik mondig was...

VROUW SL.

Kom, gekke snaak!

FRITS.

Gek, Gek? Ik, gek? Dat meen je niet vrouw Slummer!
Je hebt me lief!

VROUW SL.

Sta stil toch!

FRITS.

Goed, maar eerst
Zeg dat je me onuitspreeklyk liefhebt.... toe!
(*Hy streelt haar*),

VROUW SL.

Je bent 'n lieve jongen, maar... ondeugend.

FRITS.

Goddank! die lof mankeerde nog, nu is
M'n naam gevestigd en m'n reputatie!

VROUW SL.

Maar sta toch stil!

FRITS.

We slaan je man... morsdood!
En ik, ik schaak je. Dan... naar Portugal
Een hutje op den Chimborasso. (*Op z'n horloge ziende*)
Twee minuten,
Wel, ben je klaar?

VROUW SLUMMER.

Het gaat zoo niet m'nheer!

FRITS

Wat zou niet gaan? Het moet! Eén hut, één ziel!
Ik zal 'n ware vader voor je zyn
Droom je ook wel eens van my?

VROUW SL.

Gut né.

FRITS.

Dat staat je leelyk trotsche schoone. Klaar?

VROUW SL.

Maar als m'heer niet stil staat....

FRITS (*op zyn horloge ziende*).

Dat is waar!

(Het is op slag) Ziehier! (*hy gaat dwars op 'n stoel zitten*).

Nu zit ik, lieve dame!

Welnu, wat zeg je van m'n onbeweeglykheid?
Nu kan je zeggen dat ik in je macht ben...
Verlei me niet! (*vrouw Sl. knielt.*)
Dat had ik eerder moeten doen, niet waar?

VROUW SL.

Ja, nu zal 't lukken, lieve, lieve deugniet!

FRITS.

Daar slaat de klok...

(*Men hoort zingen Gaudeamus. Frits keert zich snel om, en bukt in omhelzende houding naar Vrouw Slummer. Van alle zyden stromen studenten toe. Ook Kwik.*

ZY ALLEN.

Hoerah! hoerah!

FRITS.

Gewonnen!

(*hy laat vrouw Slummer niet opstaan voor den roep van allen*).

Gewonnen, ja! Gewonnen, ja! Gewonnen!

FRITS (*haar de hand reikende*).

Sta op nu, eedle dame van m'n hart!

KWIK.

Dat had ik van vrouw Slummer nooit gedacht!

